

Lund 73:1

Fornlämning RAÄ 73:1/Lämningsnr L1988:5459
Vatten- och avloppsarbeten, Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk förundersökning 2014–2015
Linda Billström

Titel: Lund 73:1
Författare: Linda Billström
Kulturmiljörapport: 2020:18

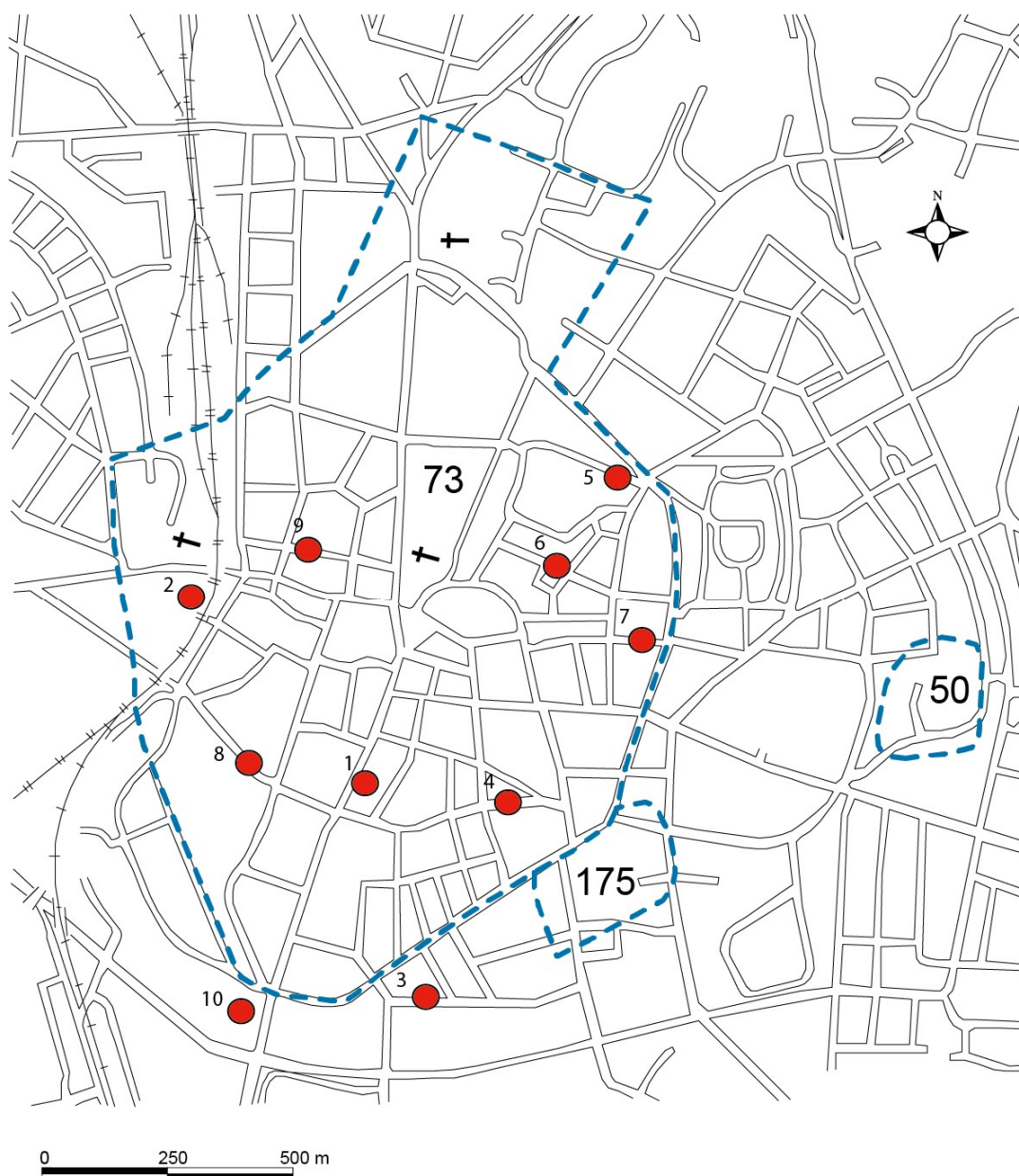
Omslagsbild: Schaktet i Revingegatan sett från norr
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning.....	2
61000-350 Murgrönan 6	4
61000-360 Mejeriet, Gyllenkroks allé	7
61000-361 Gasverksgatan	10
61000-373 Klostergatan	13
61000-383 Revingegatan	14
61000-384 Stora Tvärgatan 35.....	16
61000-397 Tomegapsgatan.....	17
61000-415 Stora Algatan 5.....	19
61000-429 Magle Lilla Kyrkogata 22	20
61000-430 Billegården 20/Svanegatan	22
Slutsatser	24
Administrativa och tekniska uppgifter.....	25
Referenser.....	26
Bilagor, plan och sektionsritningar	27

Sammanfattning

- VA Syd har hos Länsstyrelsen ett löpande tillstånd att utföra schaktningar för vatten- och avloppsarbeten i Lunds medeltida stad (Lst dnr 431-18826-2014). Villkoret för tillståndet var att det endast gällde mindre schaktningsarbeten, exempelvis reparationsarbeten, underhåll eller inkoppling av nya abonnenter, att ingreppen i fornlämningen skulle minimeras samt att varje markarbete skulle ske i samråd med Kulturen som också skulle meddelas i god tid. Enligt Länsstyrelsens beslut skulle förundersökningar i form av schaktningsövervakningar genomföras vid varje markarbete.
- Under perioden augusti år 2014 till december år 2015 utfördes tio schaktningar inom Länsstyrelsens beslut (Kulturens projektnummer 61000-349), vilka redovisas i denna rapport. Följande ärenden behandlas i rapporten: Murgrönan 6, Mejeriet och Gyllenkroks allé, Gasverksgatan, Klostergatan, Revingegatan, Stora Tvärgatan, Tomegapsgatan, Stora Algatan 5, Magle Lilla Kyrkogata 22, Billegården 20/Svanegatan.
- Vid fyra ärenden som schaktningsövervakades av Kulturen berördes intakta medeltida kulturlager. Dessa var Murgrönan 6, Revingegatan, Stora Tvärgatan och Tomegapsgatan. Revingegatan ligger precis utanför fornlämningen, men bedömdes vara relevant på grund av sin närhet till den medeltida stadsvallen. I ett ärende, Stora Algatan 5, berördes tidigmoderna kulturlager och i två ärenden, Magle Lilla Kyrkogata 22 och Billegården 20/Svanegatan, berördes kulturlager som inte kunde dateras.
- I tre ärenden, Mejeriet/Gyllenkroks allé, Gasverksgatan och Klostergatan berördes endast sentida kulturlager.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73. Röd markering avser genomförda ärenden. 1) Murgrönan 6, 2) Gasverksgatan, 3) Revingegatan, 4) Stora Tvärgatan 35, 5) Tomegapsgatan, 6) Stora Algatan 5, 7) Magle Lilla Kyrkogata, 8) Billegården 20/Svanegatan, 9) Klostergatan, 10) Mejeriet/Gyllenkroks allé.

Inledning

VA Syd har hos Länsstyrelsen ett löpande tillstånd att utföra schaktningar för vatten- och avloppsarbeten i Lunds medeltida stad (Lst dnr 431–18826-2014). Villkoret för tillståndet var att det endast gällde mindre schaktningsarbeten, exempelvis reparationsarbeten, underhåll eller inkoppling av nya abonnenter, att ingreppen i fornlämningen skulle minimeras samt att varje markarbete skulle ske i samråd med Kulturen

som också skulle meddelas i god tid. Enligt Länsstyrelsens beslut skulle förundersökningar i form av schaktningsövervakningar genomföras vid varje markarbete.

Under perioden augusti år 2014 till december år 2015 utfördes tio schaktningar inom Länsstyrelsens beslut (Kulturens projektnummer 61000-349), vilka redovisas i denna rapport. Följande ärenden behandlas i rapporten: Murgrönan 6, Mejeriet och Gyllenkroks allé, Gasverksgatan, Klostergatan, Revingegatan, Stora Tvärgatan, Tomegapsgatan, Stora Algatan 5, Magle Lilla Kyrkogata 22, Billegården 20/Svanegatan.

Vid fyra ärenden som schaktningsövervakades av Kulturen berördes intakta medeltida kulturlager. Dessa var Murgrönan 6, Revingegatan, Stora Tvärgatan och Tomegapsgatan. Revingegatan ligger precis utanför fornlämningen, men bedömdes vara relevant på grund av sin närhet till den medeltida stadsvallen. I ett ärende, Stora Algatan 5, berördes tidigmoderna kulturlager och i två ärenden, Magle Lilla Kyrkogata 22 och Billegården 20/Svanegatan, berördes kulturlager som inte kunde dateras.

I tre ärenden, Mejeriet/Gyllenkroks allé, Gasverksgatan och Klostergatan berördes endast sentida kulturlager.

De antikvariska insatserna i kombination med dialogen som förts mellan antikvarisk personal och exploatör har medfört att ingreppen blivit mindre omfattande än vad som tidigare varit fallet vid denna typ av arbeten. Dokumentation som upprättats i samband med fjärrvärmearbetena har bland annat bidragit till värdefull kunskap om kulturlagrens bevarandestatus och omfattningen av tidigare urschaktningar i fornlämning RAÄ 73, Lunds medeltida stadsområde. Iakttagelserna förs nu in på Kulturens Stads-GIS som är under uppbyggnad.

Nedan redovisas de iakttagelser och den dokumentation som gjorts i anslutning till ärendena.

61000-350 Murgrönan 6

Figur 2. Schaktets läge i trottoaren längs med Stora Södergatan, vid Murgrönan 6.

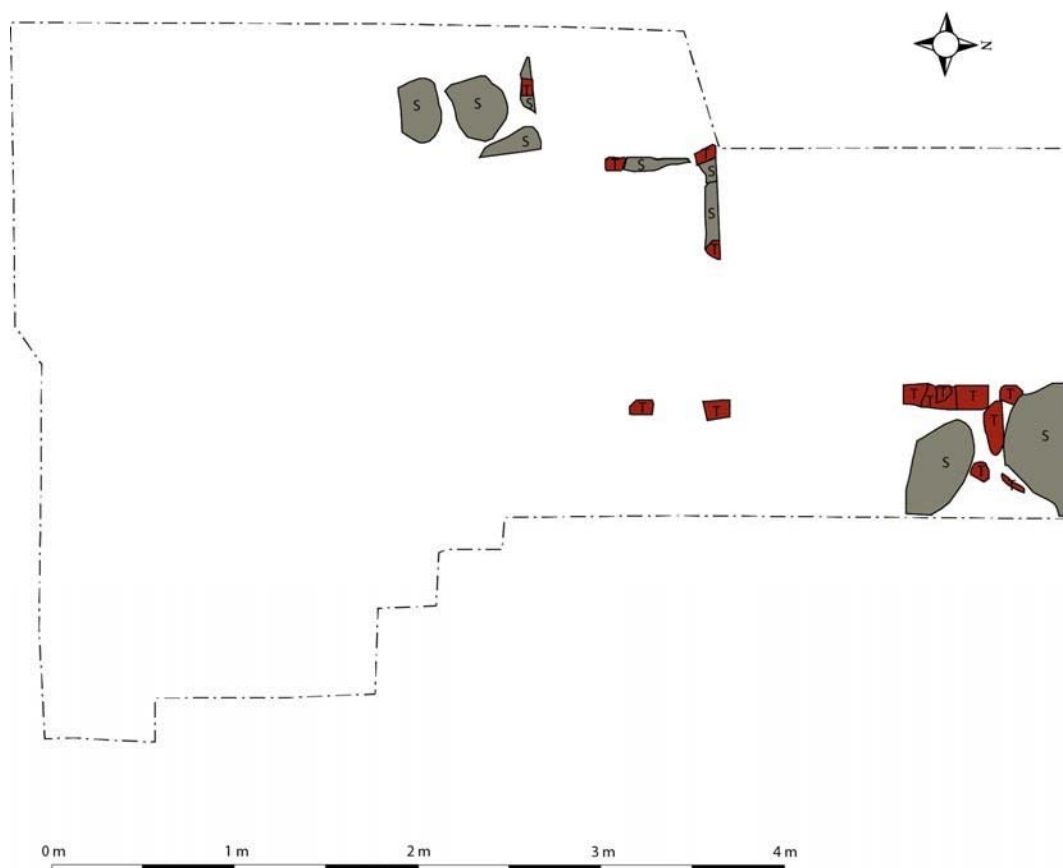
Fornlämningsmiljö

Kvarteret Murgrönan är beläget inom Lunds medeltida stadsområde och ligger på östra sidan av Stora Södergatan, där utvidgningen av torggatan börjar. Det är möjligt att kvarteren på ömse sidor om gatan har tillkommit genom en planmässig utläggning med regelbundna tomtstorlekar. Tomterna var smala vid huvudgatan men blev bredare på djupet. Lilla Södergatan bildade tillfart till gårdarnas baksida. Trots senare förändringar kan man urskilja det ålderdomliga tomtmönstret med smala genomgående tomter. Bebyggelsen i Murgrönan spänner över ett par århundraden. Flera gårdar har rester av äldre korsvirkesbebyggelse i gathus eller gårdshus (Gardelin 2007:2).

Genomförande och resultat

Med anledning av markarbeten i form av nedläggning av ett vatten- och avloppsrör utanför Murgrönan 6, utfördes en arkeologisk förundersökning. Ett schakt i nordsydlig riktning, grävdes i trottoaren mellan fastigheten Murgrönan 6 och Stora Södergatan. Schaktet var ca 5,60 m långt och 4,00 m brett. Djupet varierade mellan 0,30 m–1,60 m. Området var stört av yngre nedgrävningar för äldre VA-rör, både cement- och höganäsrör påträffades, samt kabelrör, kablar och telerör. Detta gjorde det svårt att schakta med maskin, varpå en del handschaktning vidtog. Det framkom medeltida kulturlager på ett djup av ca

1,50 m under nuvarande marknivå (Bilaga 1). Dessutom framkom grundstenar på ett par olika platser inom schaktets begränsningar; i den nordöstra, centrala och den västra delen. Huruvida de suttit samman till en konstruktion är svårt att avgöra då det var skuret av yngre nedgrävningar mellan stensamlingarna.

Figur 3. Planritning över de påträffade grundstenarnas placering i schaktet.

En tolkning är dock att de hör ihop då de påträffades på samma höjd och att överliggande raseringslager består av samma material. Grundstenen påträffades på ett djup av ca 1,40 m och ovan dem framkom raseringslager bestående av kalkbruk och tegelbrockor. Stenarna påträffades i ett band från nordöst mot sydväst med 45 gradig riktning. Det är troligt att husets långsida legat mot nordväst och kortsidan legat ut mot Stora Södergatan. Byggnaden har varit uppförd i tegel och kalkbruket som använts var smetigt, rester av tegel och kalkbruk låg i kulturlagret ovan stenen. Tegelbrockorna var ojämna och kan ha varit handslagna. Ur en källkritisk aspekt ska tilläggas att teglet framkom i bitar och inga hela eller halva tegelstenar framkom. Teglet var dock grovt och dateras därmed till tidig medeltid. Huset har sedan rasat eller rivits, varpå raseringslagret ovan tillkommit. De hela tegelstenarna plockades sannolikt bort och återanvändes, medan resterna jämnades av och tilläts ligga kvar. Grundstenarna skulle också kunna tillhöra mindre enheter i form av handelsbodar ut med Stora Södergatan. Handelsbodar av detta slag har tidigare dokumenterats längs Stora Södergatans övre del samt på Stortorget. Det som talar emot den tolkningen är det faktum att byggnaderna varit uppförda i tegel.

Figur 4. Grundstenar i den nordöstra delen av schaktet. Fotot taget från öster.

När byggnaden/byggnaderna inte längre brukades och hade raserats, jämnades ytan av och ett kraftigt kulturlager lades över stenarna. Kulturlagret bestod av svartbrun lerig humus som var finkornig, fet, torr och kompakt. Kulturlagret hade gödselkaraktär och hade inslag av halvnedbrutna växtdelar. Djurben, träkol och bränd lera var närvarande. Lagret tolkats som medeltida odlingslager på grund av utseende och komposition, men med tanke på att det lagts över stenen och även ut mot gatan är det mer sannolikt att odlingsjord använts för att fylla upp marken. Utfyllningen tolkas som medeltida. Rivningen av byggnaden och utfyllningen kan ha att göra med en utvidgning av Stora Södergatan i historisk tid.

Sammanfattning

Intakta medeltida kulturlager påträffades på en nivå av 1,50 m under markytan. Under dessa lager framkom rester av grundmurar bestående av natursten och tegel tillsammans med kalkbruk. Inga fynd tillvaratogs.

Tidsperiod: 2014-08-27–2014-09-01

Tidsåtgång: 10 h

Fältarkeolog: Nicklas Kronroth

Yta: 22,4 m²

Djup: 0,30–1,60 m

Schakt: 5,60 löpmeter

Ritningar: 1 planritning skala 1:400, 1 planritning skala 1:20 och 2 sektionsritningar, skala 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

61000-360 Mejeriet, Gyllenkroks allé

Figur 5 Schaktens placering vid Mejeriet och Gyllenkroks allé.

Fornlämningsmiljö

Det aktuella schaktet grävdes strax söder om kvarteret Södertull och norr om kvarteret Mejeriet. Kv Södertull utgjorde under medeltiden ett stort sammanhängande område, tillsammans med nuvarande kv Gyllenkrok och kv Svaneluckykan. Området var endast bebyggt i mindre utsträckning. Vid slutet av 1700-talet låg ett femtontal gårdar utmed Stora Södergatans västra sida. Tomterna var i de flesta fall djupa och smala samt sträckte sig till stadsvallen eller avgränsades av jordarna i Svaneluckykan genom en gårdsgård. Magnus Stenbocksgatan anlades år 1906–1907 och år 1910 tillkom en ny gata utmed den Gyllenkrokska promenaden. En stadsplan antogs år 1936, som möjliggjorde ny bebyggelse i kv Södertull, samma år lades den södra delen av Gyllenkroks allé ut (Ericsson 2013:4).

Genomförande och resultat

På grund av en akut vattenläcka i korset mellan Malmövägen och Gyllenkroks allé/Södra Esplanaden, utfördes en arkeologisk schaktningsövervakning, då markarbeten skulle utföras i direkt anslutning till den medeltida stadsvallen. Schaktet mätte 2,00×2,00 m och var 1,45 m djupt. Läckan lokaliserades inte och ytterligare ett schakt togs upp väster om Stora Södergatan. Ett mindre schakt, ca 2,00×0,80 m stort och ca 0,70 m djupt grävdes i trottoaren öster om Mejeriet, sydväst om korset Gyllenkroks allé och Malmövägen. Inga äldre kulturlager påträffades utan endast sentida fyllnadsmassor, ledningsdragningar och bärlager.

Sammanfattning

Inga intakta äldre kulturlager identifierades eller påverkades vid undersökningen och inga fynd tillvaratogs.

Tidsperiod: 2014-10-14–2014-10-14

Tidsåtgång: 5 h

Fältarkeolog: Nicklas Kronroth

Yta: 5,60 m²

Volym: 5,92 m³

Schakt: 4,00 löpmeter

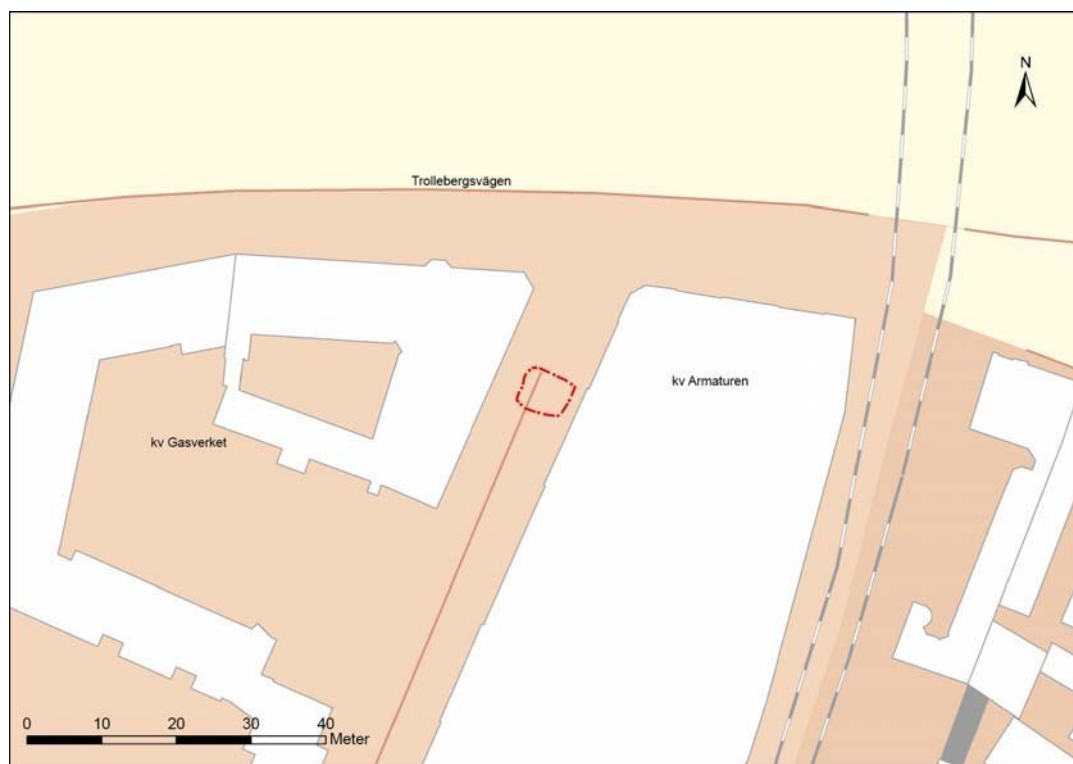
Ritningar: 2 planritningar skala 1:100, 1 sektionsritning skala 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

Figur 6. Schakt 2 vid korsningen Stora Södergatan/Södra Esplanaden. Fotot taget från sydväst.

61000-361 Gasverksgatan

Figur 7. Plan över schaktets läge i Gasverksgatan.

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Armaturen är beläget precis innanför den forna stadsvallen i västra delen av det medeltida stadsområdet. Den norra gränsen för kvarteret kan följas tillbaka till 1600-talet och har sannolikt medeltida ursprung. Den nuvarande kvarterens formen uppstod då man slog samman de äldre tomterna 334 och 243, vilka förr skildes åt av Västergatan, vars sträckning var medeltida. Gasverksgatan fick sin nuvarande sträckning omkring år 1870, i samband med anläggandet av gasverket. Tidigare hade kvarteret haft en lantlig karaktär och under slutet av 1700-talet fanns troligen odlingslotter eller lyckor inom kvarteret. Sedan andra hälften av 1800-talet domineras kvarteret av industriell verksamhet (Ericsson 2006).

Genomförande och resultat

Med anledning av en akut lagning av en avloppsledning i Gasverksgatan, genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Ett schakt grävdes utanför ingången till fastigheten Gasverksgatan 1, kv Armaturen 1. Schaktet mätte ca 4,00×4,00 m och var över 5,00 m djupt. Schaktmassorna bestod av sentida fyllningsmaterial såsom grus och makadam. Inga medeltida kulturlager påträffades.

Sammanfattning

Inga medeltida kulturlager påträffades och inga fynd samlades in.

Tidsperiod: 2014-10-14–2014-10-14

Tidsåtgång: 2 h

Fältarkeolog: Nicklas Kronroth

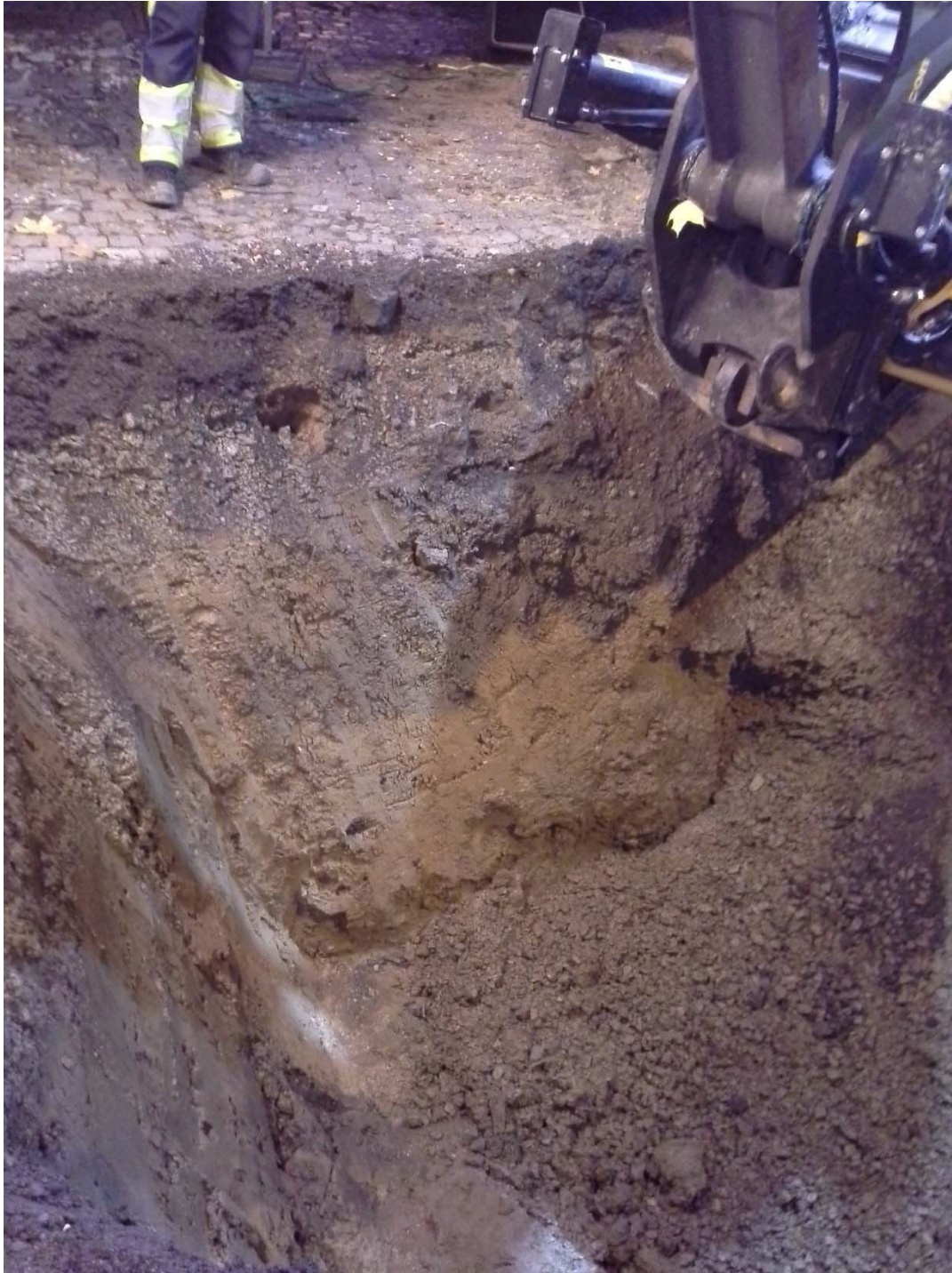
Yta: 16,0 m²

Volym: 80,0 m³

Schakt: 4,00 löpmeter

Ritningar: 1 sektionsritning 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

Figur 8. Pågående schaktning i Gasverksgatan. Fotot taget från väster.

61000-373 Klostergatan

Figur 9. Schaktets placering i trottoaren längs med Klostergatan.

Fornlämningsmiljö

Klostergatan ligger centralt belägen inom Lunds medeltida bebyggelseområde. Genom tidigare arkeologiska undersökningar fanns kännedom om att en stor del av kulturlagren i Klostergatan hade perforerats av ett flertal ledningsarbeten genom åren. Mellan dessa ledningsschakt finns emellertid kvarvarande områden med intakta kulturlager från medeltid och längre fram i tiden (Carelli 1993). Under slutet av 1700-talet var Klostergatan fortfarande ej stensatt och hade en oregelbunden sträckning. Det var istället Stora Gråbrödersgatan i nord-sydlig riktning som var huvudstråket invid vilken kvarterens gårdar låg orienterade. Tomterna hade medeltida karaktär med sitt långsmala utseende.

Genomförande och resultat

Med anledning av en akut läcka i Klostergatan förlades ett schakt till gatans nordöstra del. Schaktet var 4,00 m långt, 2,00 m brett och ca 1,50 m djupt. I schaktet framkom endast ledningar och sentida igenfyllningsmassor.

Sammanfattning

Inga intakta kulturlager påträffades eller påverkades, inga fynd tillvaratogs.

Tidsperiod: 2015-03-14

Tidsåtgång: 1 h

Fältarkeolog: Gertie Ericsson

Yta: 8,00 m²

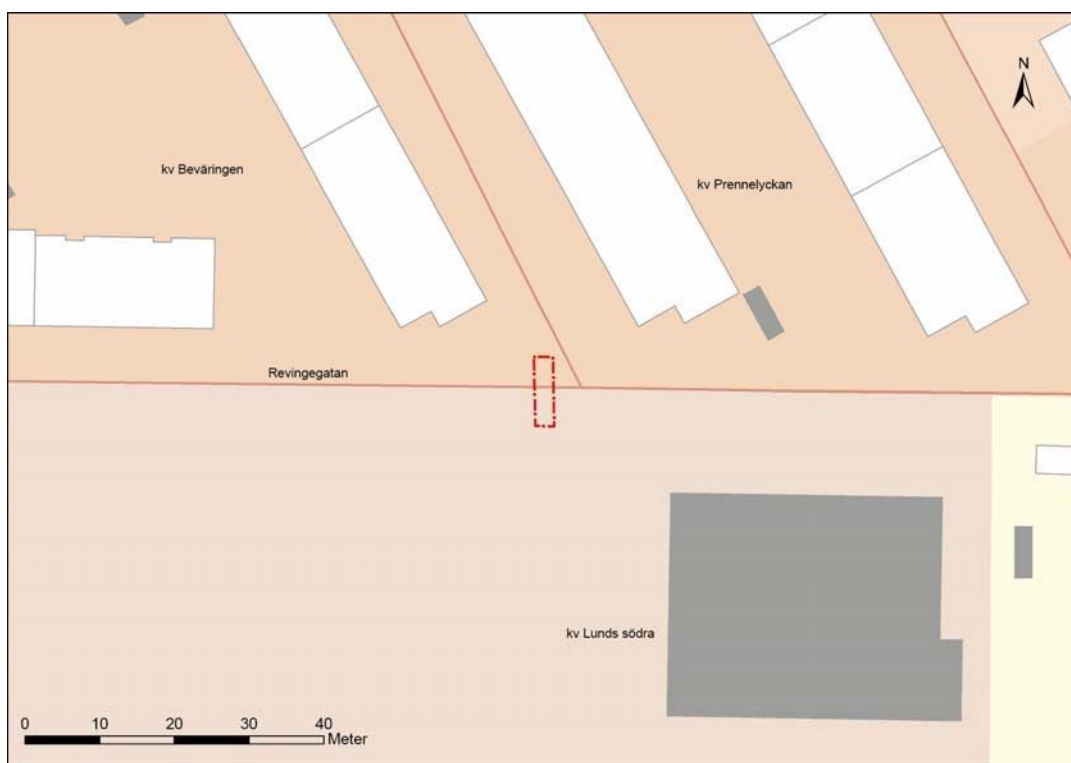
Volym: 12,00 m³

Schakt: 4,00 löpmeter

Ritningar: -

Tillvaratagna fynd: Inga

61000-383 Revingegatan

Figur 10. Plan över schaktets läge i Revingegatan.

Fornlämningsmiljö

Revingegatan fungerar som gräns mellan kv Beväringen i norr och kv Lund Södra i söder. Kv Beväringen är utlagt på mark som förr ingick i Prennelyckan, en uppodlad odaljord som lydde under staden. I söder och öster gränsade den till byn Lilla Råby. Prennelyckan nämns första gången år 1704, då den ägdes av Jean Liefert. Namnet antyder att den tidigare tillhört en medlem av släkten Pren, belagd i Lund under 1600-talet. I samband med byggandet av järnvägen mellan Lund och Revinge köptes Prennelyckan av

järnvägsaktiebolaget. Området bebyggdes snabbt i början av 1900-talet, dock uppfördes inte byggnaden i kv Beväringen 6 förrän år 1939 (Bevaringskommittén 1996).

Genomförande och resultat

I samband med bostadsbyggande för ett flerfamiljshus söder om Revingegatan utfördes en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning. I östra sektionen påträffades lämningar efter en större nedgrävning i moränen med sluttnig åt norr. Ovanpå moränen dokumenterades först en kontext som tolkades som ett tätningslager för en damm. En kant på dammen med omrörd moränlera framkom på ett djup av 1,00 m och lägsta nedgrävningskant framkom på 1,60 m djup, där schaktbotten skar vidare besiktning.

Fyllningsmassorna i dammen innehöll brun, fet lera med inslag av tegelkross, träkol och djurben.

På 1700-talskartor över området finns flera dammar i närheten och möjligen kan den påträffade dammen vara en av dessa avbildade på kartorna. Däremot fanns inget i fyllningsmassorna som pekar på en 1700-talsigenfyllning utan snarare medeltida. Det kan dock ha varit ett av många försök att samla vatten kontrollerat i Lilla Råby bys område.

Sammanfattning

Kulturlager daterade till före 1700-talet framkom vid schaktningsövervakningarna. Inga fynd påträffades.

Tidsperiod: 2015-03-12–2015-03-12

Tidsåtgång: 2 h

Fältarkeolog: Aja Guldåker

Yta: 18,00 m²

Volym: 33,30 m³

Schakt: 9,00 löpmeter

Ritningar: 1 planritning skala 1:100, 1 sektionsritning skala 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

61000-384 Stora Tvärgatan 35

Figur 11. Plan över schaktets läge i Stora Tvärgatan.

Fornlämningsmiljö

Kv Toppen är beläget i den sydöstra delen av Lunds medeltida stadsområde, omgivet av Lilla Tvärgatan i norr, Stora Tvärgatan i söder och Bankgatan i väster. Lilla och Stora Tvärgatan går ihop i öster och kvarteret får därmed en triangulär form. Kvarteret bildades år 1934 då Bankgatan anlades och således delade kv Svarvaren i två delar. Den östra delen av före detta kv Svarvaren fick namnet Toppen. Lilla och Stora Tvärgatan samt Grynmalaregatan anses ha tillhört Lunds tidigmedeltida stadsplan. Dock förefaller denna del av staden ha varit glest bebyggd och ännu under 1700-talet fanns obebyggda lyckor söder om Stora Tvärgatan (Guldåker 2018:5 f).

Genomförande och resultat

En akut vattenläcka på Stora Tvärgatan föranledde en arkeologisk schaktningsövervakning. På grund av vattenmängderna och rasrisk gjordes endast en besiktning från gatan. I sektionen mot väster observerades medeltida kulturlager i form av mörkgrå lera med inslag av tegel, träkol och kalk. Fyllningen bestod dock till mestadels av grus.

Sammanfattning

Ett medeltida kulturlager kunde observeras från schaktkanten, dock bestod största delen av fyllningen av moderna massor. Inga fynd tillvaratogs.

Tidsperiod: 2015-03-13–2015-03-13

Tidsåtgång: 2 h

Fältarkeolog: Aja Guldåker

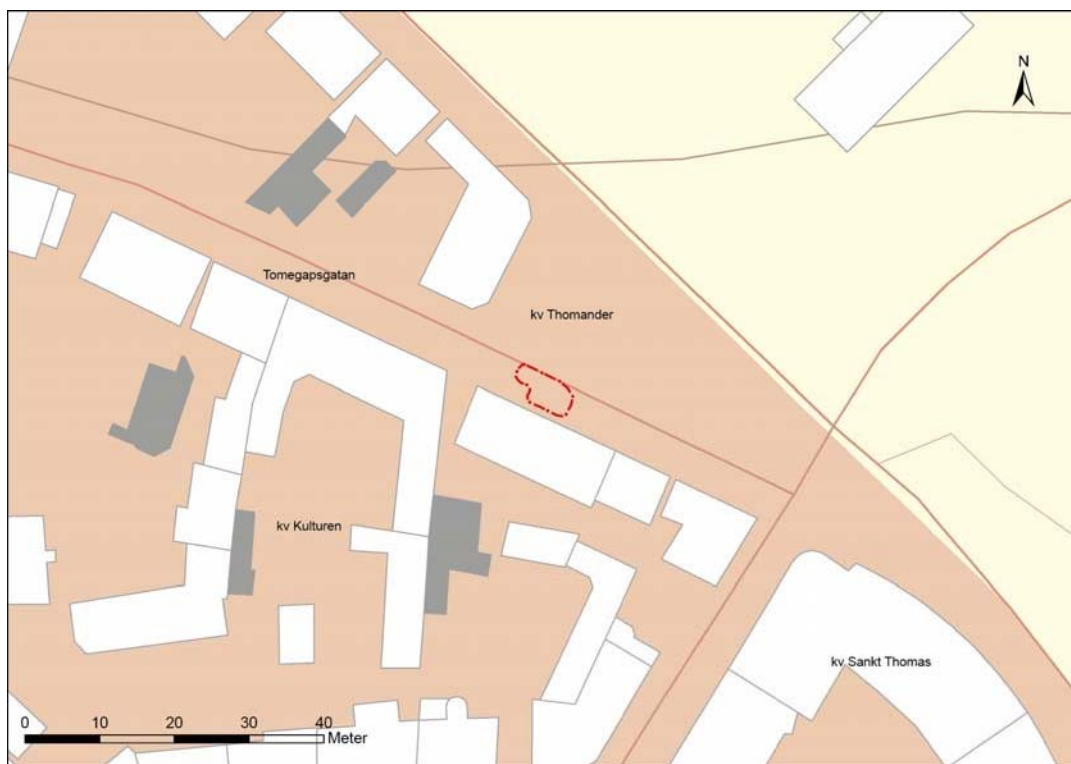
Yta: 6,25 m²

Schakt: 2,50 löpmeter

Ritningar: 1 planritning skala 1:100.

Tillvaratagna fynd: Inga

61000-397 Tomegapsgatan

Figur 12. Översiktsplan med schaktets läge på Tomegapsgatan.

Fornlämningsmiljö

Kvarteret Thomander är beläget i den norra utsträckningen av den medeltida stadskärnan. De omgivande gatorna har haft sin nuvarande sträckning i stort sett sedan medeltidens slut, men lades troligen ut någon gång under 1100- eller 1200-talet. Biskopsgatan följer den medeltida stadsvallens sträckning, medan Tomegapsgatan gick innanför vällen och upp till en mindre öppning i densamma, kallad Sankt Thomas gap. Ett halvt dussin gårdar fanns i kvarteret vid medeltidens slut (Kronroth 2014).

Genomförande och resultat

I samband med en akut vattenläcka genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning genom besiktning från gatunivå. En sektion i väst kunde dokumenteras relativt väl. En äldre gatunivå med kullersten framkom på ett djup av 0,30 m. Under bärlagret dokumenterades en äldre markhorisont ned till ett djup av 0,90 m. Denna bestod av mörkbrun, finkornig, kompakt och torr lera med inslag av tegelkross, träkol och djurben och kan troligen dateras till medeltid. Därunder vidtog moränleran. I schaktet fanns en vattenledning på ett djup av ca 1,00 m och det var denna som hade sprungit läck. Inga fynd påträffades.

Sammanfattning

Intakt medeltida kulturlager framkom på en nivå av 0,90 m under gatunivå. Inga fynd påträffades.

Tidsperiod: 2015-05-11–2015-05-13

Tidsåtgång: 2 h

Fältarkeolog: Aja Guldåker

Yta: 11,00 m²

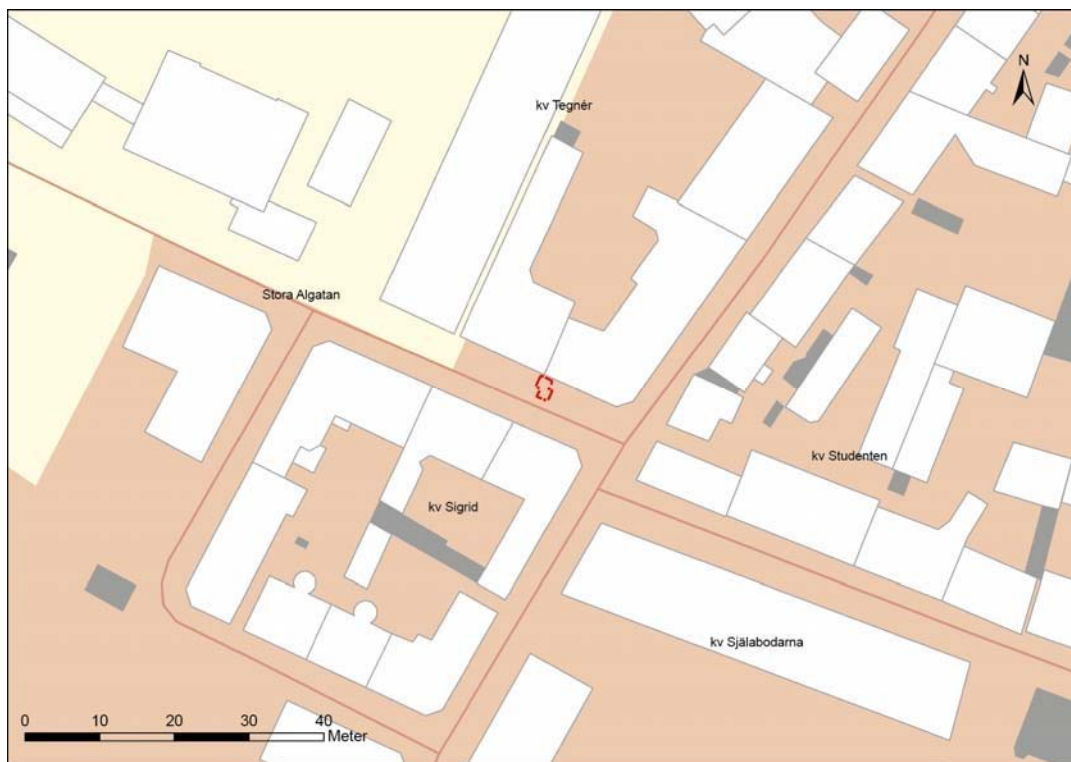
Volym: 11,00 m³

Schakt: ca 4,50 löpmeter

Ritningar: 1 planritning skala 1:100, 1 sektionsritning skala 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

61000-415 Stora Algatan 5

Figur 13. Schaktets placering vid Stora Algatan 5.

Fornlämningsmiljö

Kv Tegnér är beläget i den nordöstra delen av Lunds medeltida stadsområde, strax nordost om domkyrkan och ärkebiskopens Lundagård. Gatorna som omger kvarteret är av medeltida ursprung och existerade under 1600-talet, dock har gatunamnen bytts ut under tidens lopp. I öster begränsas kvarteret av Hjortgatan, som tidigare hette Stora Kosträtet. Nuvarande Lilla Tomegatan vid kvarterets nordöstra sida hette tidigare Lilla Kosträtet. Adelgatan i norr hette tidigare Annagatan och den omfattade även nuvarande Sankt Annegatan under 1700-talet. Kvarterets östra del var under 1700-talet uppdelat i två tomter, vilka ägdes av en skräddare och en borgare. Under 1800-talet förtätades området och sju mindre tomter styckades upp och bebyggdes, vilket kontrasterade mot den västra delen av kvarteret, som innehöll mer grönska och öppna ytor (Ericsson 2018:4).

Genomförande och resultat

Med anledning av en akut VA-läcka genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Ett schakt öppnades i gatan och mätte 1,60×2,00 m. Djupet varierade från 1,00 m i den södra delen av schaktet och 1,80 m i den norra delen. I det nordvästra hörnet fanns en välbevarad stratigrafisk sekvens. De övre 0,40–0,50 m bestod av sentida bärlager och gatsten, därunder framkom ett efterreformatiskt brandlager ned till en nivå av 0,70 m. Två raseringslager påträffades därunder, vilka troligen lagts ut

som bärlager för gatan, ned till 1,30 m djup. De två undre kontexterna tolkas vara odlingslager. Moränleran framkom vid ett djup av 1,60 m.

Sammanfattning

Bevarade kulturlager framkom i schaktets nordvästra hörn, på en nivå av 0,50–1,30 m under gatunivå. Det översta kulturlagret daterades till tiden efter reformationen och kulturlagren därunder kunde således dateras till medeltid. Inga fynd påträffades.

Tidsperiod: 2015-09-10–2015-09-11

Tidsåtgång: 3 h

Fältarkeolog: Ivan Balic, Aja Guldåker

Yta: 3,20 m²

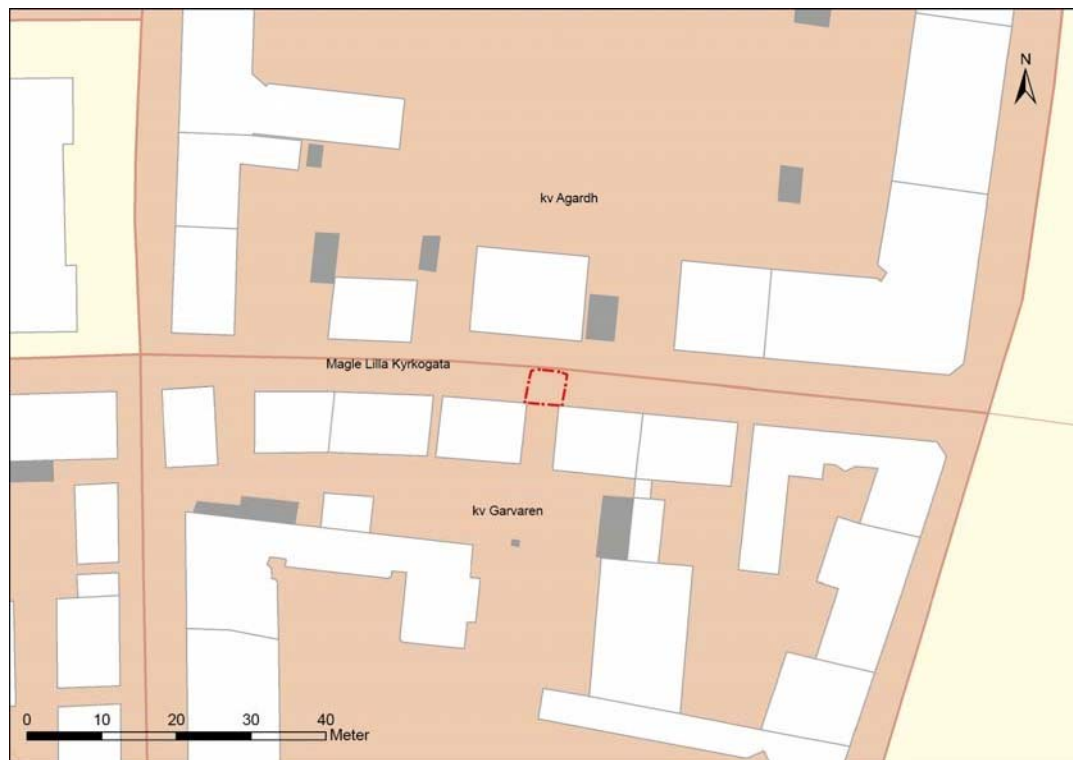
Djup: 1,00–1,80 m

Schakt: 1,60 löpmeter

Ritningar: 1 planritning skala 1:20, 1 sektionsritning skala 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

61000-429 Magle Lilla Kyrkogata 22

Figur 14. Översiktsplan med schaktets placering vid Magle Lilla Kyrkogata 22.

Fornlämningsmiljö

Gatan har ett medeltida ursprung och är troligen en del i det allra äldsta gatunätet i Lund och under medeltiden fungerade den som stadens in- och utfartsgata (Bevaringskommittén 1983:94). Magle Lilla Kyrkogata löper i öst–västlig riktning från nuvarande kv Döbeln till Östra Vallgatan. På ungefär mitten av sin sträckning passerar gatan omedelbart söder om läget för den medeltida kyrkan Santa Maria Magle. Kyrkan anses ha uppförts omkring år 1150 och revs i samband med reformationen. Kyrkogården användes dock fram till och med år 1816. Kyrkogården sträckte sig vid någon tidpunkt ca 3,00 m ut i nuvarande gatumark. Gatan har sannolikt ett medeltida ursprung (Lundberg 2000:1).

Genomförande och resultat

På grund av en akut avloppsläcka utfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Schaktet var 2,00×3,50 m stort och 3,20 m djupt. Schaktväggarna var instabila vilket gjorde att en grundlig dokumentation inte kunde genomföras. Schaktet kom sedan att utvidgas till att omfatta 5,40×3,50 m med ett djup av 3,50–4,00 m. Moränlera påträffades vid 3,00 m djup. Schaktet dominerades av tidigare nedgrävningar för rör och ledningar. Under dagens gatsten påträffades en äldre gatubeläggning på en nivå av ca 0,25 m nedanför nuvarande gatunivå och därunder huvudsakligen utjämningslager. I den östra delen påträffades ett lergolv, ca 1,00 m under marknivå, som visar på att gatan tidigare haft en annan sträckning. De påträffade kulturlagren kunde inte dateras.

Figur 15. Översikt över schaktet. Foto taget från väster.

Sammanfattning

Intakta kulturlager i form av en äldre gatubeläggning, utjämningslager och ett lergolv framkom i schaktet, dock kunde dessa inte dateras. Inga fynd påträffades.

Tidsperiod: 2015-12-07–2015-12-07

Tidsåtgång: 3 h

Fältarkeolog: Krister Kåm Tayanin

Yta: 18,90 m²

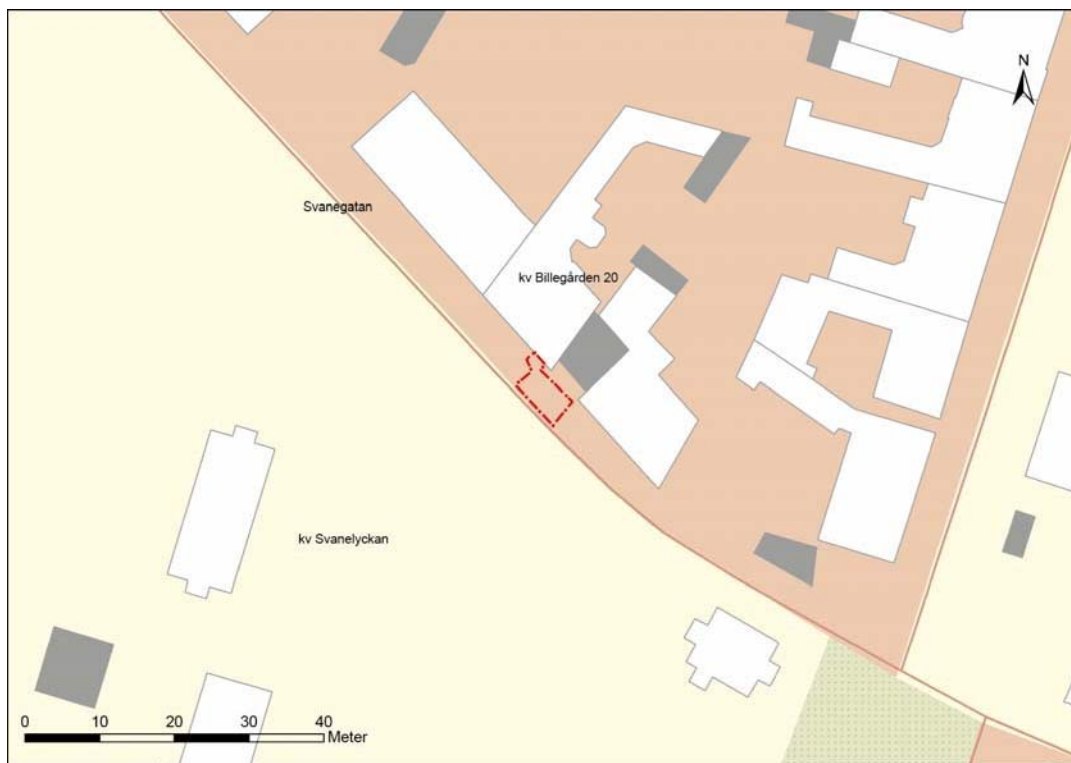
Volym: ca 70,90 m³

Schakt: 5,40 löpmeter

Ritningar: 2 plan- och 2 sektionsritningar, skala 1:100 och 1:20.

Tillvaratagna fynd: Inga

61000-430 Billegården 20/Svanegatan

Figur 16. Översiktsplan med schaktets placering vid Billegården 20/Svanegatan.

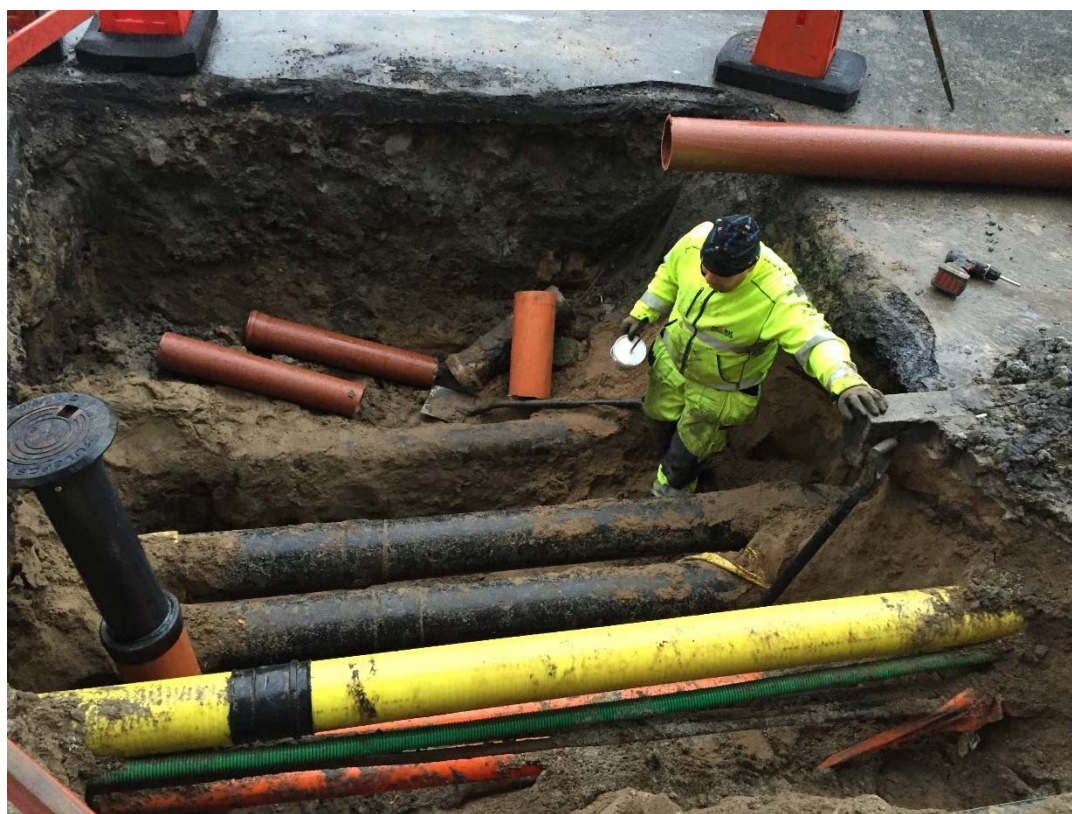
Fornlämningsmiljö

Kvarteret Billegården är beläget i den sydvästra delen av Lunds medeltida stadsområde. Under medeltiden låg kvarteret mellan Stortorget och stadsvallen. Gatorna som omsluter kvarteret; Svanegatan, Sankt Mångsgatan, Stålbrogatan och Grönegatan anses vara av medeltida ursprung. Med stor sannolikhet kommer sig kvarterets form av att Svanegatan och Sankt Mångsgatan gick ihop mot en gemensam öppning i stadens befästningsverk alldeles intill sockenkyrkan Sankt Måns. Kvarteret har

fått sitt namn efter adelssläkten Bille, som under 1500-talet ägde en gård i den norra delen (Balic & Kronroth 2013:4 f).

Genomförande och resultat

På grund av en akut avloppsläcka utfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Schaktet var 3,50×4,00 m stort, mellan 1,00–1,90 m djupt och grävdes utanför porten till fastigheten Billegården 20. Under asfalten påträffades en äldre stenläggning, därunder en fyllning i en nedgrävning för gasledning. I botten av schaktet framkom två tunna rester av kulturlager, där det undre bestod av gråbrun lera med fynd av djurben och järnslag. Det övre kulturlagret bestod i huvudsak av nedbruten gödsel. Kulturlagren kunde inte dateras.

Figur 17. Arbetet försvårades av den stora mängden rör och ledningar i schaktet. Fotot taget från norr.

Sammanfattning

Tunna kulturlager påträffades i botten av sektionen, dessa kunde dock inte dateras. Inga fynd påträffades.

Tidsperiod: 2015-12-09–2015-12-10

Tidsåtgång: 3 h

Fältarkeolog: Krister Kåm Tayanin

Yta: 14,00 m²

Volym: ca 20,30 m³

Schakt: 3,50 löpmeter

Ritningar: 2 planritningar skala 1:100, 2 sektionsritningar skala 1:20

Tillvaratagna fynd: Inga

Slutsatser

Kulturen föreslår att markarbetena i samband med nedläggningar av vatten- och avloppsrör, nyinstallation, äldre lagningar och anslutningar av vatten och avlopp, även fortsättningsvis ska stå under antikvarisk kontroll. Idag finns fungerande och upparbetade rutiner som innebär att VA Syd AB översänder erforderligt ritningsunderlag inför varje enskilt markingrepp till Kulturen, som sedan stämmer av med Länsstyrelsen. Kulturen meddelas planerad start för arbetena via vald entreprenör. Ingrepp i samband med VA-arbeten sker återkommande inom Lunds medeltida stadsområde. Huvuddelen av dessa sker i anslutning till äldre ledningsdragningar och ställvis påträffas endast äldre, omgrävda kulturlager och fyllnadsmassor. Det är emellertid svårt att i förväg avgöra utschaktningsgraden vid respektive ärende viktig information om utschaktningsgraden framkommer vid varje ärende, även om inga äldre kulturlager påträffas. Vid flera schaktningsarbeten framkommer även intakta sektioner, vilket kan ge värdefull information om stadens framväxt och utveckling.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-18826-2014
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	61000-349
Trakt/kvarter/fastighet	Lunds stad
Socken	Lund
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	VA
Uppdragsgivare	VA Syd
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Ivan Balic, Gertie Ericsson, Aja Guldåker, Nicklas Kronroth, Krister Kám Tayanin
Övrig personal	-
Fältarbetsstid	2014-08-27–2015-12-08
Fälttid, arkeolog, tim	33 h
Fälttid, maskin, tim	-

Yta, m ²	126 m ²
Kubik, m ³	276 m ³
Schaktmeter, m	44 m

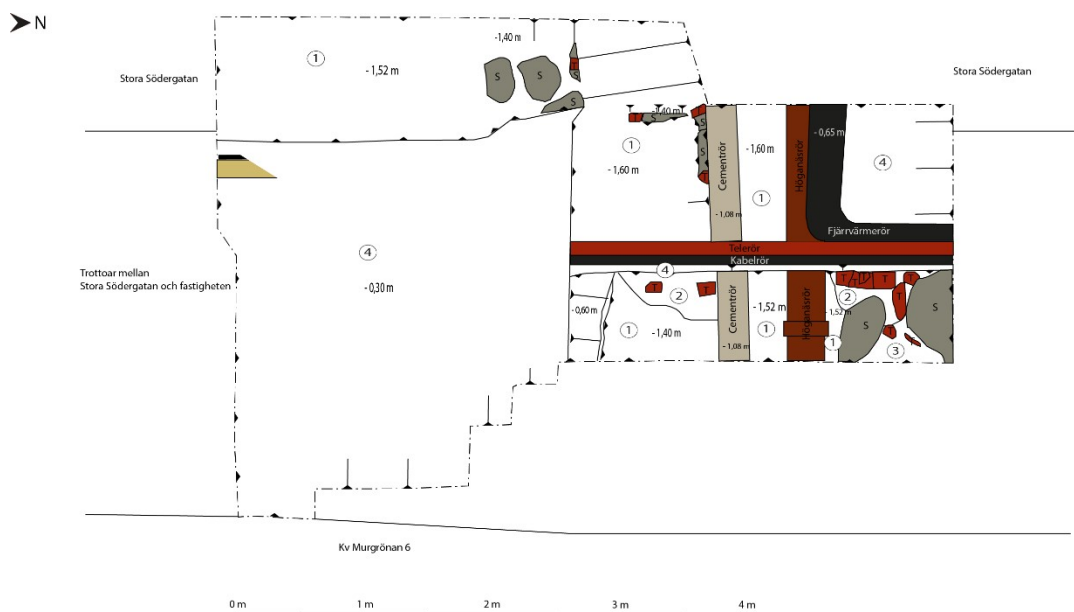
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	19 st A3 ritfilm: 11 sektionsritningar skala 1:20, 1 planritning skala 1:400, 9 planritningar skala 1:100, 2 planritningar skala 1:20. Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	43 digitala fotografier
Analys	
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under respektive fastighetsbeteckning

Referenser

- Balic, I. & Kronroth, N. 2013. Kv Billegården 21, fornlämning 73, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2013. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, *Kulturmiljörapport* 2013:20.
- Bevaringskommittén, 1983. Lunds stadskärna. Bevaringsprogram, Krafts rote. Lund
Bevaringskommittén, 1996. Lund utanför vallarna. Bevaringsprogram. Del II. Lund.
- Carelli, P. 1993. Gråbrödraklostrets kyrka i Lund. Arkeologisk schaktningsövervakning i Klostergatan 1992. *Rapport över arkeologisk undersökning*, nr 4.
- Ericsson, G. 2006. Kv. Armaturen 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2006. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 190.
- Ericsson, G. 2013. Kv Södertull 10 och 30, fornlämning 73, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Geoteknisk undersökning 2011–2012. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, *Kulturmiljörapport* 2013:14.
- Ericsson, G. 2018. Kv Tegnér 1, fornlämning Lund 73:1. Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015 och geoteknisk undersökning 2016. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, *Kulturmiljörapport* 2018:12.
- Gardelin, G. 2007. Kv. Murgrönan 7, Lund. Arkeologisk förundersökning 1985. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 249.
- Guldåker, A. 2018. Kv Toppen 14, Lund, fornlämning nr 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, *Kulturmiljörapport* 2018:5.
- Kronroth, N. 2014. Kv Thomander 5, fornlämning nr 73, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, *Kulturmiljörapport* 2014:34.
- Lundberg, A. 2000. Magle Lilla Kyrkogata, Lund. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 94.

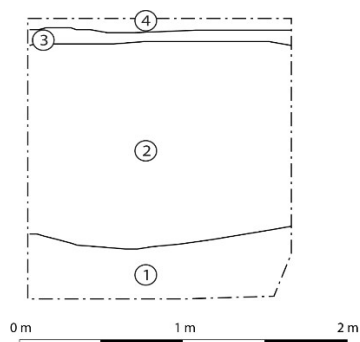
Bilagor, plan och sektionsritningar

Bilaga 1. 61000-350 Murgrönan 6, plan- sektionsritningar

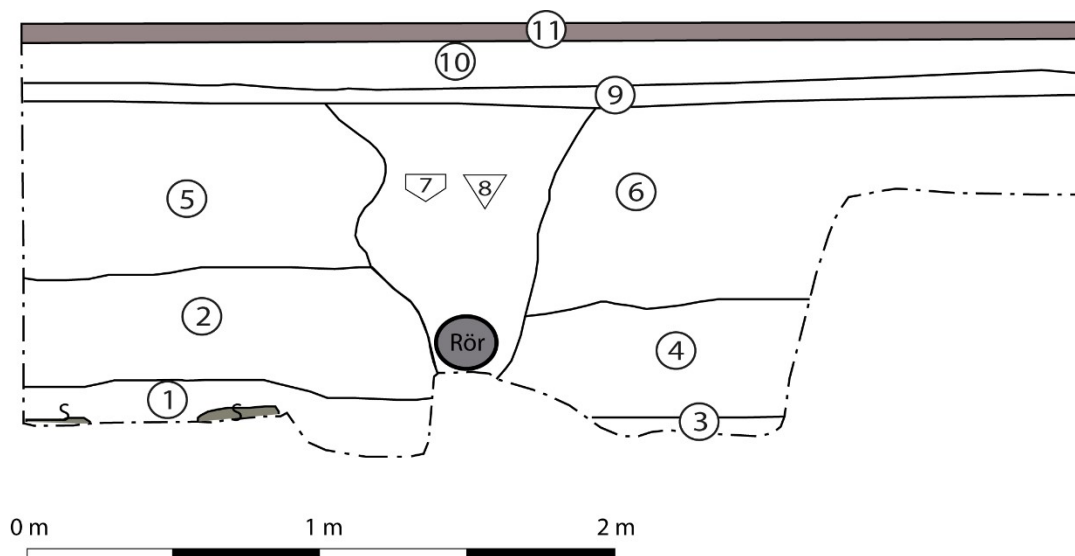
Beskrivning planritning, Murgrönan 6

1. Svartbrun lerig humus som var finkornig, fet, torr och kompakt. Närvaro av djurben och träkol samt enstaka bränd lera. Jorden hade gödselkaraktär och halvt nedbrutna växtdeklar påträffades. Kulturlagret tolkas som medeltida odlingsjord som lagts ut i syfte att fylla upp ytan. Troligtvis har det tillkommit för att fylla upp inför till exempel en utvidgning av Stora Södergatan.
2. Ljusgrå kalkbruk med inslag av tegelkross och tegelbrockor. Kulturlagret tolkas som ett raseringslager vilket tillkommit efter att en vägg rasat in eller rivits. Kalkbruket var smetigt, vilket tolkas som ett medeltida kalkbruk. Raseringslagret har sedermera röjts av och de hela tegelstenarna återanvändes.
3. Svartbrun humus med inslag av lera som var finkornig, fet, torr och kompakt. Djurben och träkol var närvarande och det framkom enstaka bränd lera, lerfläckar av blå lera, kalkfläckar, träbitar och pinnar. Kulturlagret tolkas som odlingsjord som använts i uppfyllnadssyfte. Liknande kulturlager har påträffats i området på bland annat grannkvarteret kv Repslagaren. Det är troligen fråga om massor som tagits från närområdet.
4. Brun sand som var grovkornig, torr, mager och lucker. Sentida bärlager.

Beskrivning västra sektionen, Murgrönan 6

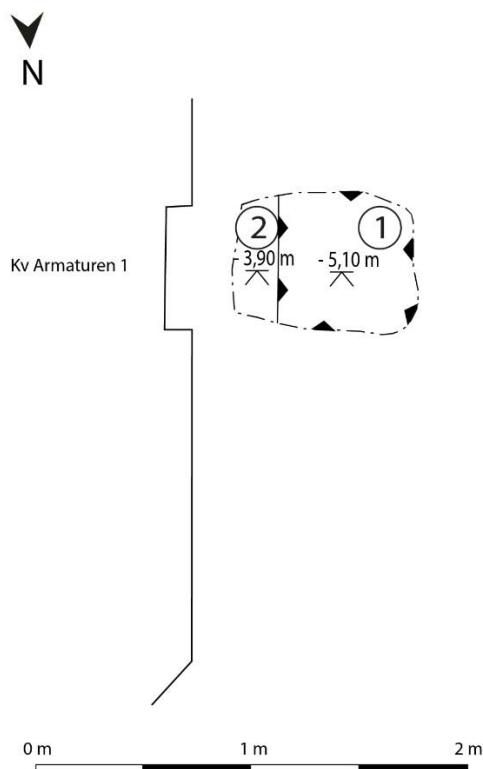
1. Svartbrun humus med inslag av lera som var finkornig, fet, torr och kompakt. Djurben och träkol var närvarande och det framkom enstaka bränd lera, lerfläckar av blå lera, kalkfläckar, träbitar och pinnar. Kulturlagret tolkas som medeltida odlingsjord som använts i uppfyllnadssyfte. Liknande kulturlager har påträffats i området på bland annat grannkvarteret kv Repslagaren. Det är troligen fråga om massor som tagits från närområdet.
2. Svartbrun lerig humus som var finkornig, fet, torr och kompakt. Förekomst av djurben och träkol samt enstaka bränd lera. Jorden hade gödselkaraktär och innehöll halvt nedbrutna växtdelar. Kulturlagret tolkas som medeltida odlingsjord som lagts ut i syfte att fylla upp en yta. Troligtvis har lagret tillkommit för att fylla upp marken inför till exempel en utvidgning av Stora Södergatan.
3. Grus, sentida bärlager.
4. Asfalt.

Beskrivning östra sektionen, Murgrönan 6

1. Svartbrun humus med inslag av lera som var finkornig, fet, torr och kompakt. Djurben och träkol var närvarande och det framkom enstaka bränd lera, lerfläckar av blå lera, kalkfläckar, träbitar och pinnar. Kulturlagret tolkas som medeltida odlingsjord som använts i uppfyllnadssyfte. Liknande kulturlager har påträffats i området på bland annat grannkvarteret kv Repslagaren. Det är troligen fråga om massor som tagits från närområdet.
2. Svartbrun lerig humus som var finkornig, fet, torr och kompakt. Förekomst av djurben och träkol samt enstaka bränd lera. Jorden hade gödselkaraktär och innehöll nedbrutna växtdelar. Kulturlagret tolkas som medeltida odlingsjord som lagts ut i syfte att fylla upp en yta. Troligtvis har lagret tillkommit för att fylla upp marken inför till exempel en utvidgning av Stora Södergatan.
3. Se 1.
4. Se 2.
5. Ljusbrunt grus med inslag av humus, sentida bärlager.
6. Ljusbrunt grus med inslag av humus, sentida bärlager.
7. Nedgrävning, rörschakt.
8. Grus med inslag av gul lera, som var finkornig, torr, mager och kompakt. Fyllningslager i sentida rörschakt.
9. Makadam, sentida bärlager.
10. Sättgrus för cementplattor, sentida.
11. Cementplattor, befintlig ytbeläggning.

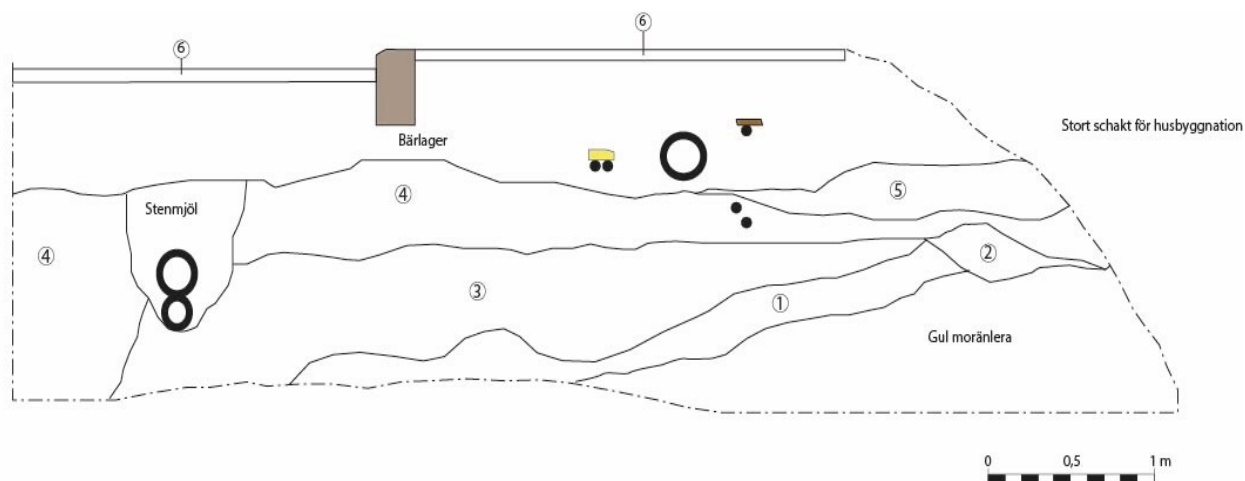
Bilaga 2, 61000-361 Gasverksgatan, planritning

Beskrivning planritning Gasverksgatan

1. Lera med inslag av grus och sten. Moränlera blandad med grus, grovkornig, torr, mager och kompakt. Sentida fyllnadslager i rörschakt.
2. Moränlera som var finkornig, fet, torr och kompakt.

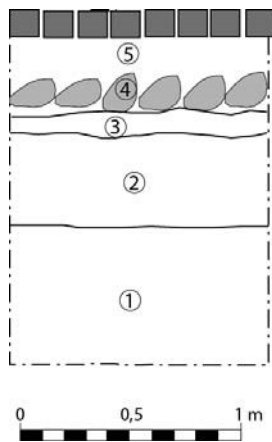
Bilaga 3, 61000-383 Revingegatan, sektionsritning

Beskrivning östra sektionen, Revingegatan

1. Gråblå finkornig lera med inslag av sot, kalkprickar, mycket kompakt och torrt. Möjlig packning för en damm.
2. Liknar gul moränlera men uppgrävd och omrörd. Kan vara kanten på en damm.
3. Brun, fet, finkornig, torr och något lucker lera med inslag av tegelkross, kalk, träkol, djurben. Fyllning i en nedgrävning.
4. Melerad gulbrungrå fet lera med grusinblandning, kompakt. Inslag av sten och tegel. Något fuktig. Gamla höganäsrör, tolkas som fyllning i spillschakt.
5. Torv, torrt poröst lager, kabelrest.
6. Asfalt.

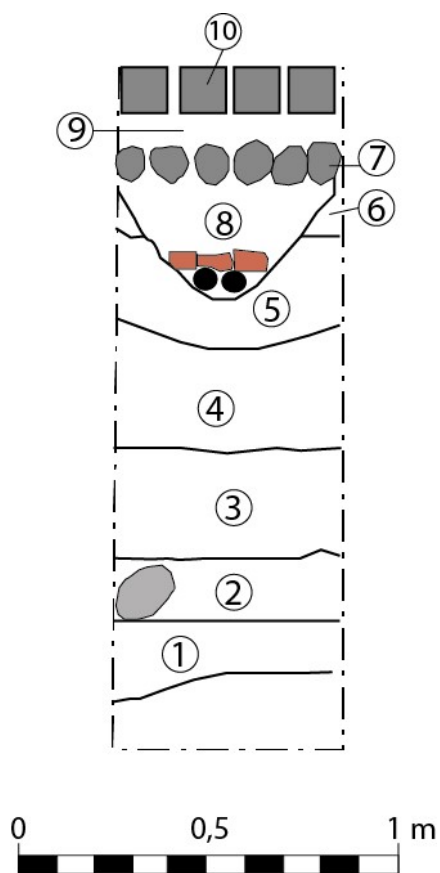
Bilaga 4, 61000-397 Tomegapsgatan, sektionsritning

Beskrivning västra sektionen, Tomegapsgatan

1. Moränlera.
2. Finkornig lera torr med inslag av tegelkross, träkol, djurben. Tolkas som äldre markhorisont.
3. Bärlager bestående av tegelbitar, grus och lera.
4. Äldre gatubeläggning i brunsvart lera.
5. Bärlager med smågatsten som markbeläggning.

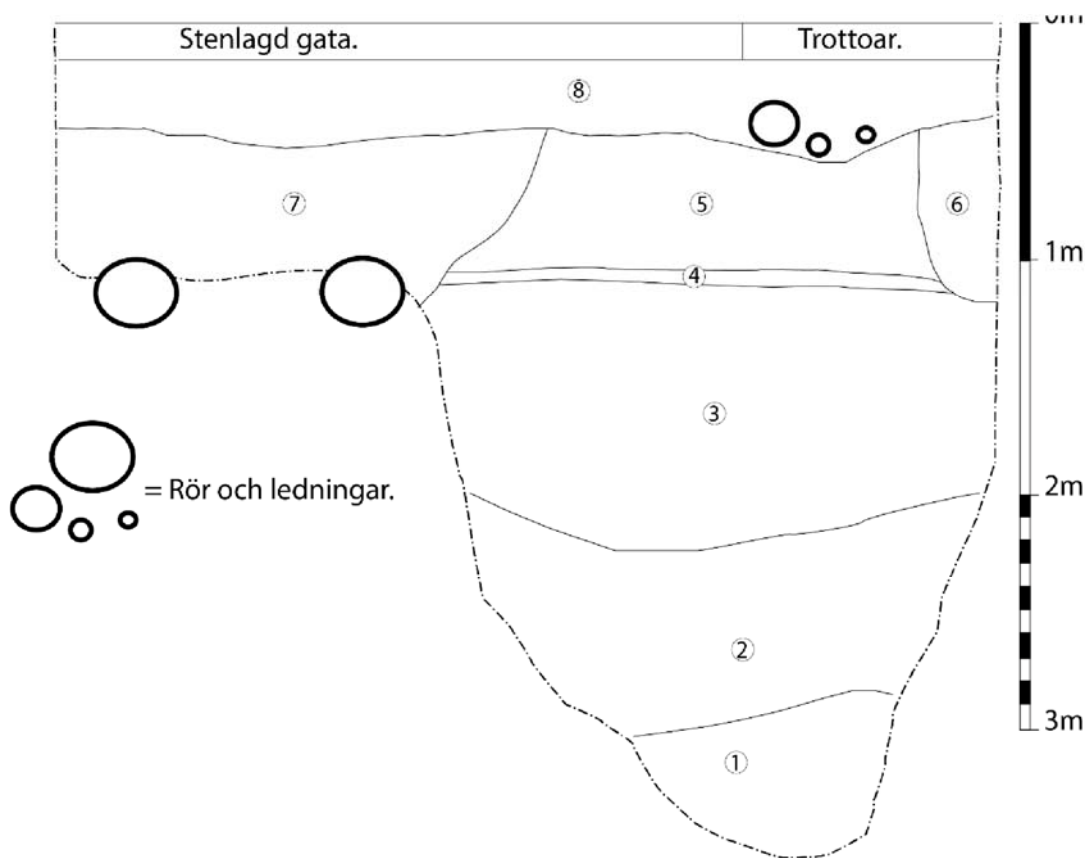
Bilaga 5, 61000-415 Stora Algatan 5, sektionsritning

Beskrivning västra sektionen, Stora Algatan 5

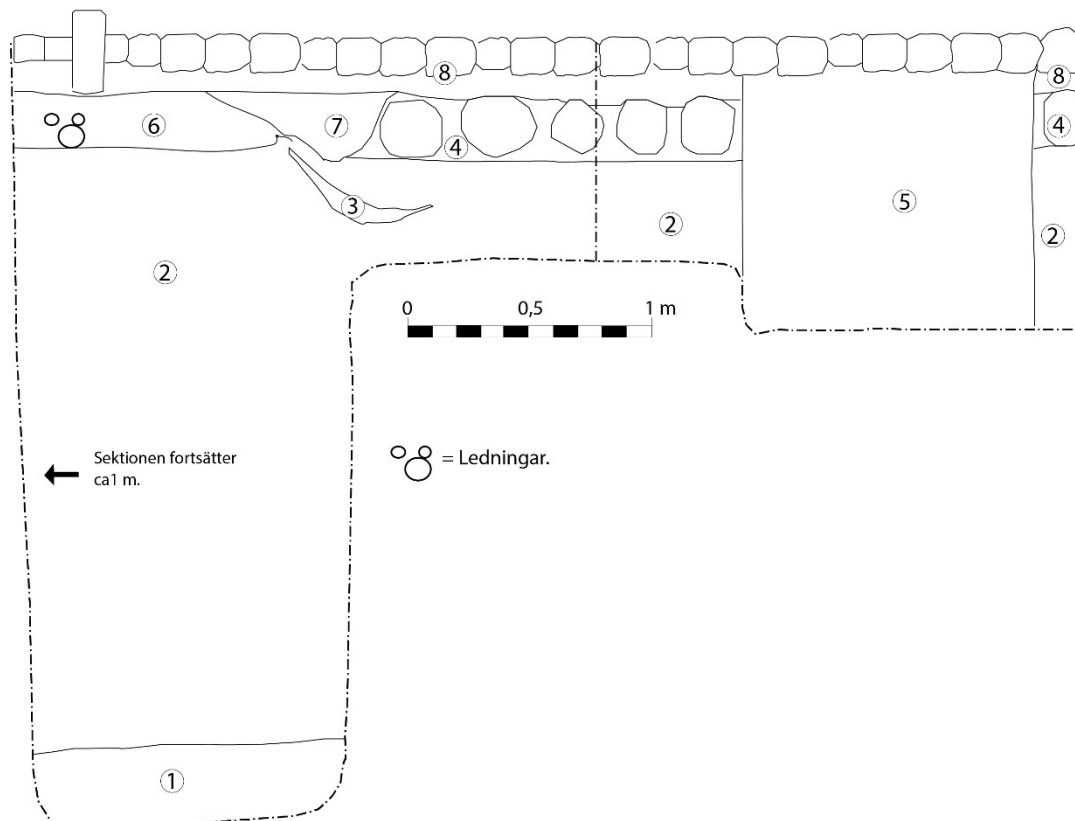
1. Gråbrun lerig jord med inslag av träkol och gröna lerkladdar samt organiskt material. Något torr, inslag av småsten och rikligt med djurben, bitar av träflis. Möjligen odlat.
2. Som 1 men med mörkare och diffus kontaktyta.
3. Raseringslager med tegelbrockor (storstenstegel) och kalkbruk.
4. Raseringslager som 3 samt svallad småsten.
5. Svart brandlager med lite tegel, kulturjord, sot och träkol.
6. Bärlager av grus.
7. Äldre gatubeläggning.
8. Kabelschakt.
9. Bärlager.
10. Gatsten.

Bilaga 6, 61000-429 Magle Lilla Kyrkogata, sektionsritningar

Beskrivning östra sektionen, Magle Lilla Kyrkogata

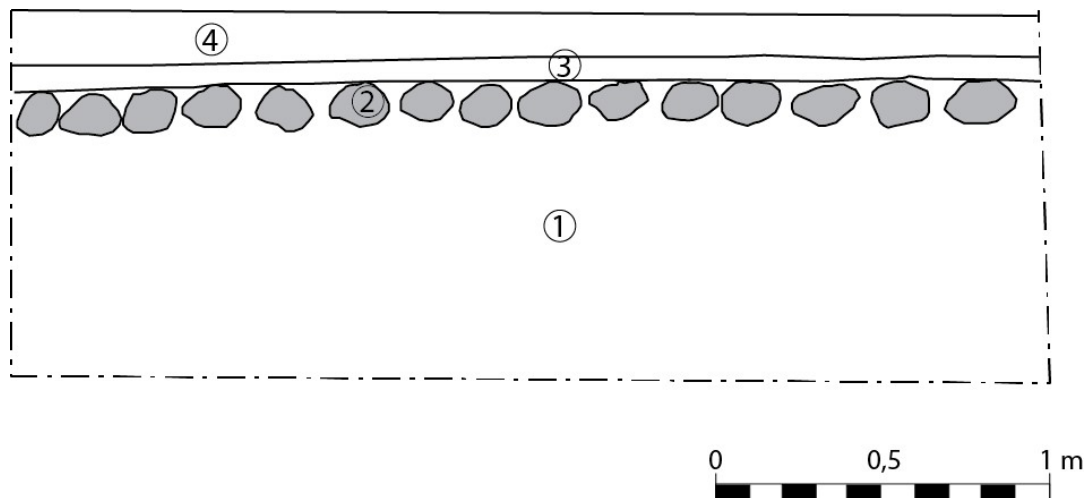
1. Gråblå moränlera.
2. Ljusbrun markhorisont.
3. Gråbrunt utjämningslager.
4. Grått lergolv med omdeponerad moränlera.
5. Brunrå humus, sand, klumpar av grå lera. Innehåller djurben, orange tegel, sten. Kompakt och fuktigt. Innehåller även träkol. Tolkas som utjämningslager.
6. Nedgrävning till vattenledning.
7. Nedgrävning för större rörledningar.
8. Bärlager.

Beskrivning västra och norra sektionen, Magle Lilla Kyrkogata

1. Brungrå humus med sand, klumpar av grå lera, orange tegelbitar, djurben, träkol och småsten. Kompakt och fuktig. Utjämningslager.
2. Ljusbrun lera med sand, grus, småsten och enstaka gula tegelbitar. Kompakt och fuktig.
3. Sand.
4. Äldre gatunivå med natursten i sättlager.
5. Sand.
6. Sand.
7. Nedgrävning med oklar funktion.
8. Gatsten i bärlager.

Bilaga 7, 61000-430 Billegården 20/Svanegatan, sektionsritning

Beskrivning västra sektionen, Billegården 20/Svanegatan

1. Brungrå humus, lera, silt, sand. Omdeponerat lager som ligger i schakt för gasledning. Inslag av rött tegel, sten, grus, sand, silt och gula lerfläckar.
2. Äldre gatubeläggning med sättlager av grus, sand, silt, stora naturstenar ca 0,10×0,15 m stora.
3. Utjämningslager bestående av brungrå makadam, bärlager till asfalt.
4. Asfalt.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck.
- 2020:17 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1 och Stora Råby 10:1, L1988:5459 och L1988:6568, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016-2017. Linnea Lidh.
- 2020:18 Lund 73:1. Fornlämning RAÄ 73:1/ Lämningsnr L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Linda Billström

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen Telefon: 046-350406

E-post: arkeologi@kulturen.com